

ՏԱՐՎԱ ԿԼԻՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐԸ: ԿԼԻՄԱՅԻ ՎԵՐԸՆԹԱՑ ԳՈՏԻԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հայաստանի Հանրապետությունում նույնպես կլիման բնութագրող **հիմնական ցուցանիշները՝ ջերմությունն ու խոնավությունը**, կտրուկ փոփոխվում են տարվա ընթացքում և տեղից տեղ: Տարվա ընթացքում փոփոխությունները դրսևորվում են ըստ ցայտուն արտահայտված **տարվա կլիմայական եղանակների՝ սեզոնների** (ձմեռ, գարուն, ամառ, աշուն):

Երկրագնդի դր աշխարհագրական լայնություններում են տարվա բոլոր չորս սեզոնները լավ արտահայտված և ինչհի:

Քանի որ ՀՀ-ը լեռնային երկիր է, կախված տեղանքի բացարձակ բարձրությունից տարվա կլիմայական սեզոնների տևողությունը տարբեր է: Բարձրալեռնային գոտում՝ 2500 մ-ից բարձր տեղամասերում, խիստ ձյունառատ **ձմեռը** տևում է 7-8 ամիս՝ հոկտեմբերից մայիս: Միջին բարձրության լեռնային գոտում (1500-2500մ բարձրություններ) ձմռան տևողությունը երկու ամսով կարճ է. սկսվում է մեկ ամիս ուշ և ավարտվում է մեկ ամիս շուտ:

Ցածրադիր գոտում (մինչև 1300-1500 մ բարձրություններ) ձմեռն ավելի կարճատև է. հիմնականում սկսվում է դեկտեմբերի կեսերին և ավարտվում է փետրվարի վերջին:

Հանրապետության ծայր հարավի և ծայր հյուսիսի որոշ վայրերում (Մեղրի, Նոյեմբերյան, Իջևան) հաստատուն ձյունածածկույթ գոյանում է ոչ ամեն տարի, իսկ հունվարի միջին ջերմաստիճանը չի իջնում $-1-5^{\circ}$ -ից:

Գարունը, կախված տեղանքի բարձրությունից, կարող է տևել 1,5-3 ամիս: Այս սեզոնի համար բնորոշ են մեղմ ու խոնավ, խիստ փոփոխական եղանակները. հաճախակի են արկտիկական սառը օդի ներխուժումները և դրա հետ կապված գարնանային ցրտահարությունները, որոնք մեծ վնաս են հասցնում բուսաբուծությանը:

Ամառը ցածրադիր գոտում տևում է մայիսի երկրորդ կեսից մինչև հոկտեմբերի սկիզբը՝ օդի $+24^{\circ}$ - $+26^{\circ}$ միջին ջերմությամբ: Այս սեզոնին գերիշխում են արևադարձային չոր օդային զանգվածները, հաճախակի են դառնում **խորշակները և երաշտները**: Միջլեռնային գոգավորություններում աշխուժանում են լեռնահովտային քամիները և մթնոլորտի վերընթաց հոսանքները: Հաճախակի են ամպրոպներն ու կարկտահարությունը:

Բարձրալեռնային գոտում ամառը կարճատև է ու զով: Հուլիսին օդի միջին ջերմաստիճանը $+15^{\circ}$ -ից բարձր չի լինում:

Աշունը հանրապետության ցածրադիր, մասամբ նաև միջինլեռնային գոտում ամենահաճելի սեզոնն է: Բնորոշ են արևոտ, չափավոր տաք, անհողմ եղանակները: Լինում են նաև ցրտահարություններ, որոնք կրճատում են գյուղատնտեսական աշխատանքների տևողությունը:

Լինելով տիպիկ լեռնային և տարածքով համեմատաբար փոքր երկիր՝ ՀՀ-ում կլիմայի փոփոխությունը տեղի է ունենում ոչ թե ըստ հասարակածից ունեցած հեռավորության, այլ ըստ ծովի մակերևույթից ունեցած բարձրության: ՀՀ-ում

ՀՀ ԿԼԻՄԱՅԻ ՎԵՐԸՆԹԱՅ ԳՈՏԻՆԵՐԸ

Մասշտաբ 1:2 000 000

առանձնացվում են կլիմայի վերընթաց 8 գոտիներ.

- 1 - չոր մերձարևադարձային
- 2 - չոր, խիստ ցամաքային
- 3 - չոր ցամաքային
- 4 - չափավոր ցամաքային
- 5 - չափավոր շոգ
- 6 - բարեխառն լեռնային
- 7 - ցուրտ լեռնային
- 8 - ձյունամերձ (խիստ ցուրտ) լեռնային:

2րդ մերձարևադարձային և չափավոր շոգ կլիմաները (1-ին և 5-րդ) բնորոշ են հանրապետության հյուսիսարևելյան և հարավարևելյան շրջաններին: **2րդ մերձարևադարձային կլիման** (1) ձևավորվում է մինչև 700-1000 մ բարձրու-

թյուններում: Ձմեռը կարճատև է, մեղմ: Օդի միջին հունվարյան ջերմաստիճանը տատանվում է 0° -ի շուրջ, տեղումները՝ մոտ 350 մմ: Կայուն ձյունածածկույթ առաջանում է միայն առանձին ցրտաշունչ տարիներին: Չափավոր շոգ կլիմայի տիպը, ըստ էության, չոր մերձարևադարձայինի տարբերակն է և տարածվում է մինչև 1300 մ բարձրությունները:

Չոր, խիստ ցամաքային կլիման ձևավորվում է Արարատյան դաշտի մինչև 1000 մ բարձրություններում: Ձմեռը ցուրտ է, հունվարյան միջին ջերմաստիճանը՝ -3° - 4° է: Ամառը տևական է, շոգ և չորային: Արարատյան դաշտի մեծ մասում, հանրապետության հյուսիսարևելյան և հարավարևելյան ցածրադիր շրջաններում 170-190 օր օդի ջերմաստիճանը 10° -ից չի իջնում, ինչը լավ պայմաններ է ստեղծում խաղողի, դեղձենու, թզենու և նույնիսկ բամբակենու և բրնձի մշակության համար:

Չոր ցամաքային կլիման բնորոշ է Արարատյան գոգավորության և Վայոց ձորի մինչև 1600-1800 մ բարձրություններին: Սա միակ գոտին է, որտեղ կլիմայական եղանակները համընկնում են օրացուցային եղանակների հետ: Այստեղ լավ են աճում ցորենը, պտղատու ծառերը, կարտոֆիլը և ծխախոտը:

Կլիմայի հաջորդ երեք տիպերն իրենց բնույթով **լեռնային են**:

Բարեխառն լեռնային կլիման ձևավորվում է մինչև 2400 մ բարձրության լեռնալանջերին և սարավանդներում: Ձմեռը տևական է, ցուրտ, հաստատուն ձյունածածկույթով, իսկ ամառը՝ տաք, համեմատաբար խոնավ: Այս կլիմայի պայմաններում մշակում են հացահատիկային մշակաբույսեր, կերաբույսեր, կարտոֆիլ: Բարեխառն լեռնային կլիմայից վեր երկրագործությունը և մշտական բնակչությունը բացակայում են:

Ցուրտ լեռնային կլիման ձևավորվում է մինչև 3500 մ բարձրություններում, ուր տարածվում են մերձալպյան և ալպյան լանդշաֆտները: Ձմեռը ձյունառատ է:

Ձյունամերձ (խիստ ցուրտ) լեռնային կլիման ձևավորվում է 3500 մ-ից բարձր գագաթամերձ շրջաններում: Մակերևույթի սուվերոտ մասերում ամբողջ տարին պահպանվում են ձնաբծեր: Գարունն ու աշունը կարճատև են, ցուրտ: Ամառ չի լինում: Այստեղ թափվում են ամենաշատ տեղումները (1000-1100 մմ):